

ACC. N:R M. 11328:1.

Luf 71.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Besvara alla frågorna i Edert frågeformulär kan jag icke, men jag skall besvara så mycket jag hört talas om. Det jag vet har kommit till min kännedom genom många olika personer varför någon särskild sagesman ej kan uppgivas här.

Ungdommarnas bekantskap av skilda kön skedde väl liksom i dag på flera olika sätt. Men vad som i äldre tider särskilt gav ungdommen tillfälle till bekantskap var nog den tidens lekstugor på landsbygden. Man samlades då i någon bondgård var det på vintern så fick man samlas i storstugan och på sommaren på logen det var då alltid en eller flera spelmän med som kunde spela dragspel eller fiol. De äldre var då också med som åskådare och kanske höll ett vakande öga på de unga. Sprit förekom nog ganska mycket vid sådana tillfällen. Slagsmål emellan utsocknens och de hemmavarande pojkarna blev kanske också ofta följd.

Moralen som sådan är nog svår att diskutera, men om man ställer den tidens lekstugor emot nutidens dansbanor på landsbygden så är det min uppfattning att, osedligheten då var mindre och sexella förbindelser och följder därav voro av ringa omfattning

ACC. N:R M. 11328:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mot vad förhållandet nu är. En annan bekantskapsplats var marknaderna dit ungdommen alltid samlades och bekantskaper gjordes. Där var också platsen där pojkarna förärade sin tilltänkta någon gåva (marknadsgåva) och var det då mera bestämt emellan de unga så kanske pojken fick följa flickan hem. Yttre egenskaper hos flickan, ja nog var det ett stort pluss för henne om hon var kunnig i ett hems olika göromål. Utseendet och ett glatt behagligt uppträdande gjorde väl också sin del. Liksom nu passade väl det ordspråket in. (Kärleken är ofta blind.) Hos pojken var nog också dessa egenskaper uppskattade. Man såg nog om han var kunnig i sitt yrke redbar i handel och vandel. Sedan berodde det nog mycket på vad olika svärföräldrar uppskattade, en del kanske som en god egenskap uppfattade en "snål" måg eller sonhustru, andra kanske hade motsatt åsikt därom. Ekonomin spelade säkert en stor roll i de flesta fall. Det var säkert inte lätt för en pojke från en rik och ansedd bondgård att försöka att äkta en enkel och fattig flicka hur duktig hon än var, så var också förhållandet när flickan var rik och pojken fattig.

2

ACC. N:R

M. 11328:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gåvoväxling före frieriet kan jag ej bestämt uttala mig om. Här kanske i någon mån gäller så kallade (marknadsgåvor) se n:r 2. Frieriets geografiska område. Ja i stort sett så var nog den egna socknen så långt detta gick att, föredraga framför andra. Än i dag finner man vid släktforskningar om man går en 5-6-7 led tillbaka i tiden och ingen gårdsförsäljning skett till utomstående att i en by på en sex gårdar äro alla besläktade. Så är förhållandet i min egen by. Orsakerna härför kunde nog vara flera. En orsak var ju den. Ungdomens bekantskapskrets var på grund av den tidens dåliga ja man kan säga obefintliga kommunikationer ej stor. Intilliggande jordegendomar kunde också i samband med giftemål spela särskild roll. Skulle svärföräldrarna bestämma om måg eller sonhustru så blev nog den utvalde inom den närmaste bekantskapskretsen, någon de då kände väl till. Attföräldrar och om sådana ej funnos även nära släktingar tvingade ungdommar till giftemål förekom. Anledningen var som redan nämnts ekonomiska fördelar och utmärkande egenskaper, ogillande av en förbindelse var väl också ekonomiska skäl och egenskaper, så

3

ACC. N:R

M. 11328:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kunde också gammal osämja vara rådande familjer emellan vilket
omöjliggjorde ett giftemål. Att en pojke och flicka voro helt
obekanta före frieriet förekom. Ja äktenskapsförmedlare förekommo.
Dessa voro män s.k. (Bönaman) om det funnits kvinnor som utfört
detta uppdrag känner jag ej till. Denne förmedlare besökte då
ensam den tilltänkta flickans föräldrar för att sondera terängen.
Samtalet fördes på så vis att bönamannen gjorde sig underrättad om
den tilltänkte mågens utsikte. Fars mors och kanske även flickans
gemensamma uttalande då, avgjorde om friaren hade några utsikte,
i vilket fall han själv hade att infinna sig. Den som lyckades
i sin förmedling skulle som ersättning erhålla en skjorta.
(Bönamansskjorta). G å v o r. Om gåvorna medfördes just vid
frieriet eller senare kan ej bestämt sägas, båda delarna förekom
säkert. Som gåvor av mera vanligt slag förekom Psalmbok och
(fästmöslåda) ett skrin förfärdigat av trä med järnbeslag och
med lås. Inuti detta eller utantill på locket var då fästmöns
namn eller intialer målade i prydlig stil. Hemgiften kunde
omnämnas vid bönamannens visit, men bestämdes mera säkert vid

4

ACC. N:R

M. 11328:57

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

friarens senare besök. Hemgiften kunde vara av flera slag
pengar, husgeråd, linne, täcken, bolstrar, mattor m.m så också
av levande djur. Detta tillfördes de nygiftas hem efter giftemålet.
Bjudning till bröllop i äldsta tid skedde på så vis att en där-
till ombedd person gick omkring och inbjöd de som skulle inbjudas.
Inbjudna, släktingar svärföräldrar, brud o brudgummens syskon,
mor och farföräldrar var det stort rikt bröllop kunde flera släkt-
inga som mor och farbröder mostrar och fastrar även kusiner vara
inbjudna. Brudens grannar med familjer så kanske även andra
hennes ungdomskamrater. Prästen den som förättat vigseln och
klockaren. Även andra högt uppskattade personer kunde inbjudas.
Samt spelemän. Svensxa förekom och anordnades av brudgummens
ungdomskamrater, detta förekommer här även nu på en del platser.
Hur det tillgick på dessa då vet jag ej. Ej heller om möhippor
förekommo. Samlingen till bröllopet kunde nog vara olika, dels
kunde vigseln förekomma i kyrkan men hände också att denna akt
skedde i brudens hem. Vanligt var att brudgummens släkt som
hedersgäster först intog och togo plats. Skedde vigseln i

5

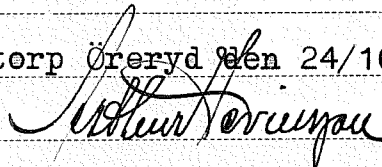
ACC. N:R M. 11328:6,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kyrkan så var det vanligt med förriiddare som meddelade att
bröllopföljet var i nära antågande, så att allt skulle vara i
ordning för mottagandet av dem. Före följet gingo spelmän och
spelade. Mottagandet skedde ofta med salut. Förning till bröllop
var kutym. Grannar och de som bodde nära bröllopgården hade
redan före bröllopsdagen varit där och lämnat som det kallades
(masäck) eller massäck. ordet har väl sitt ursprung från matsäck.
Övriga gäster hade sin massäck med på bröllopsdagen.

Dans förekom. Övriga frågor som jag ej besvarat beror på
att i en del fall har jag hört både för och emot i samma fråga
varför jag ej kunnat bilda mig någon bestämd uppfattning ~~av~~ om
det varit bestämd sed eller ej.

Ulvesterp Öreryd den 24/10 1949

Arthur Levinsson.

6